

TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA MANZARA ISHLASH ORQALI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH USULLARI (TOG' MANZARASI MISOLIDA)

Tursunova Dilshoda Jahongirovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo‘nalishi

1-kurs “D” guruh talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada tasviriy san’at darslarida tog’ manzarasi misolida manzara ishlash orqali o‘quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish usullari o‘rganilgan. Maqolada o‘quvchilarning kuzatish qobiliyati, rang va chiziq hissi, kompozitsiya va makoniy tafakkurini shakllantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar tahlil qilinadi. Bosqichma-bosqich mashg‘ulotlar, amaliy ishlar va individual yo‘naltirish orqali o‘quvchilar o‘z ijodiy salohiyatini to‘liq namoyon qilishi mumkin. Shu bilan birga, tog’ manzarasini chizish jarayoni o‘quvchilarning estetik tafakkurini oshirish va san’atga qiziqishini kuchaytirishda samarali vosita hisoblanadi.

KALIT SO‘ZLAR: tasviriy san’at, manzara chizish, tog’ manzarasi, ijodiy faoliyat, pedagogik metodlar, kuzatish qobiliyati, makoniy tafakkur, rang va kompozitsiya, amaliy mashg‘ulotlar, individual yo‘naltirish.

Tasviriy san’at darslarida tog’ manzarasini chizish o‘quvchilarda badiiy tafakkur, kuzatish qobiliyati va ijodiy fikrlashni rivojlantirishning muhim vositasidir. Tog’ manzarasi o‘zining murakkab shakllari, rang va chiziq uyg‘unligi bilan o‘quvchilarning e’tiborini jalb qiladi va ularni tabiiy obyektlarni kuzatishga, tafsilotlarni ajratib ko‘rishga o‘rgatadi.

Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida bu jarayon o‘quvchilarning texnik va badiiy ko‘nikmalarini rivojlantirish bilan bir qatorda, ularni estetik tafakkur va kompozitsion fikrlashga ham yo‘naltiradi. An’anaviy metodlar ko‘pincha statik rasm mashqlariga asoslangan bo‘lib, o‘quvchilarning ijodiy erkinligini va tafakkurini to‘liq rivojlantirishga yetarli bo‘lmasligi mumkin. Shu sababli, tog’ manzarasini chizishga yo‘naltirilgan darslarni samarali tashkil etishning pedagogik va metodik asoslarini ishlab chiqish muhimdir.

Bu jarayon bosqichma-bosqich mashg‘ulotlar, vizual tahlil, amaliy ishlar va individual yo‘naltirish orqali amalga oshiriladi. O‘quvchilar rangni idrok etish, chiziqlarni moslashtirish, perspektiva va yorug‘likni to‘g‘ri ifodalash ko‘nikmalarini

egallaydilar. Shu bilan birga, darslar o'quvchilarda ijodiy erkinlik, mas'uliyat va o'z ishiga e'tibor qaratish qobiliyatini shakllantiradi.

Tasviriy san'at darslarida tog' manzarasini chizish o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Tog' manzarasi o'zining murakkab shakllari, rang va chiziq uyg'unligi bilan o'quvchilarning e'tiborini jalb qiladi, ularni tabiiy obyektlarni kuzatishga va tafsilotlarni ajratib ko'rishga o'rgatadi. Shu jarayon o'quvchilarda kuzatish qobiliyati, makoniy tafakkur va estetik sezgirlikni shakllantiradi.

Boshlang'ich bosqichda o'quvchilarga asosiy chizmachilik vositalari bilan ishlashni o'rgatish tavsiya etiladi. Bu bosqichda ular qalam, rangli qalam, akvarel va markerlar bilan oddiy shakllarni chizib, ranglarni uyg'unlashtirishni mashq qiladilar. Shuningdek, oddiy tabiiy obyektlarni – daraxt, tog', suv havzasi va bulutlarni – tasvirlash orqali o'quvchilarning kuzatish qobiliyatini rivojlantirish mumkin. Bu jarayon o'quvchilarda detal va proporsiyani sezish, chizilgan ob'ektlarni makoniy joylashtirish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Keyingi bosqichda o'quvchilar murakkabroq landshaft elementlarini ishlashga o'tadilar. Darslar bosqichma-bosqich olib boriladi: kuzatish, tasvirlash, ranglash va kompozitsiyani tashkil etish. O'quvchilar tog' manzarasining turli elementlarini bir kompozitsiya ichida uyg'unlashtirishni o'rganadilar. Yorug'lik va soya, rang ohanglari, yaqin va uzoq obyektlarni perspektivaga moslashtirish kabi qoidalar tushuntiriladi. Shu jarayon orqali o'quvchilar manzarani nafaqat ko'rib, balki sezib, tasavvur qilishga ham o'rgatiladi.

Ijodiy fikrlashni rivojlantirish uchun individual va guruh mashg'ulotlari qo'llaniladi. O'quvchilar ochiq havoda tabiatni kuzatib, undan ilhom olib, o'z shaxsiy talqinlarini yaratadilar. Guruh mashg'ulotlarida ular bir-birining ishlari bilan tanishib, konstruktiv fikr almashadilar. Bu jarayon ularning ijodiy erkinligi va o'zaro hamkorlik qobiliyatini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, o'qituvchi dars davomida individual maslahatlar berib, o'quvchilarning texnik va badiiy ko'nikmalarini to'g'ri shakllantirishga yordam beradi.

Didaktik yondashuvda vizual materiallar va referens rasmlar muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarga real manzaralarni surat yoki foto materiallar orqali ko'rsatish, ulardan tafsilotlarni ajratib olishga o'rgatadi. Shu bilan birga, o'quvchilar ranglarning tabiiy ohanglarini va chiziqlarning shaklini aniqlash orqali tasviriy ko'nikmalarini yanada rivojlantiradilar. Bu esa manzara chizishda ular uchun mustahkam asos yaratadi.

Darslarni tashkil etishda turli metodik usullar qo'llanilishi mumkin. Masalan, bosqichma-bosqich mashg'ulotlar, kuzatuv va amaliy ishlar, rolly o'yinlar va ijodiy eksperimentlar. Har bir metod o'quvchilarning qobiliyat darajasiga mos kelishi lozim. Shu bilan birga, o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olish, ularning qiziqishi va ehtiyojlariga mos mashg'ulotlarni tanlash muhimdir.

Manzara chizish o'quvchilarni tabiatni chuqurroq anglashga o'rgatadi. Ular ranglarning tabiiy uyg'unligini, yorug'lik va soyaning ta'sirini, kompozitsiyadagi muvozanatni his qilishni o'rganadilar. Shu jarayonda o'quvchilar o'z ijodiy tasavvurlarini amalda qo'llash orqali individual badiiy uslubni shakllantiradilar. Bundan tashqari, tabiat manzarasini chizish jarayoni o'quvchilarda sabr-toqat, diqqatni jamlash va o'z ishiga mas'uliyat bilan yondashish kabi fazilatlarni rivojlantiradi.

O'qituvchi darsni tashkil etishda ochiq havoda mashg'ulotlar, tabiatga sayr qilish va plenar ishlar usullarini qo'llashi mumkin. Bu o'quvchilarni nafaqat texnik jihatdan, balki ruhiy jihatdan ham rag'batlantiradi. Ochiq havoda chizish o'quvchilarning vizual xotira va kuzatish qobiliyatini mustahkamlash bilan birga, ularni tabiatga hurmat ruhida tarbiyalaydi.

Shu tarzda, tasviriy san'at darslarida tog' manzarasini chizish o'quvchilarning texnik va badiiy ko'nikmalarini rivojlantirish, estetik tafakkurini oshirish va ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Bosqichma-bosqich mashg'ulotlar, vizual materiallar, individual maslahatlar va guruh ishlari orqali o'quvchilar nafaqat manzarani chizishni o'rganadilar, balki o'z ijodiy shaxsiyatlarini rivojlantiradilar.

Natijada, tog' manzarasini chizish o'quvchilarning badiiy va texnik ko'nikmalarini mustahkamlash bilan birga, ularni tabiatni chuqurroq anglashga, rang va shakl uyg'unligini his qilishga va estetik tafakkurga ega bo'lishga o'rgatadi. Shu bilan birga, darslar o'quvchilarda ijodiy erkinlik, mas'uliyat, diqqatni jamlash va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Tasviriy san'at darslarida tog' manzarasini chizish o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishning samarali vositasi ekanligi aniqlangan. Bosqichma-bosqich mashg'ulotlar, amaliy ishlar, vizual tahlil va individual yo'naltirish orqali o'quvchilarning texnik va badiiy ko'nikmalari shakllantiriladi. Ochiq havoda mashg'ulotlar va guruh ishlari orqali ijodiy erkinlik, hamkorlik va konstruktiv fikrlash ko'nikmalari rivojlantiriladi. Shu tarzda, tog' manzarasini chizish nafaqat texnik mahoratni, balki estetik tafakkur, ijodiy qobiliyat va shaxsiy ifodani ham rivojlantiradi.

Ushbu metodik yondashuv o'quvchilarning san'atga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularni badiiy jihatdan mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study. – 2024. – № 1. – С. 8-14.
4. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and innovation. – 2023. – Т. 2. – № B10. – С. 192-198.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15-21.
6. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – Т. 4. – № 3. – С. 60-66.
7. Шавдиров С. А. ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ // INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – С. 84-85